

György archimandrita:
Az emberi élet célja
az átistenülés

A fordítás:

ARCHIMANDRITE GEORGE,
ABBOT OF THE HOLY MONASTERY OF
ST. GREGORIOS OF MT. ATHOS:
THE DEIFICATION AS THE PURPOSE OF MAN'S LIFE,
HOLY MONASTERY OF ST. GREGORIOS MT. ATHOS
1997

mű alapján készült, a görög eredeti

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΘΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΤΗΣ
ΜΟΝΗΣ ΟΣΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ:
Η ΘΕΩΣΙΣ ΩΣ ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ,
(Δ' Εκδοσις),
ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΟΣΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ,
ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ 2000

felhasználásával

Fordította: Verdes Sándor
Lektorálta: Oláh Miklós
© Hungarian Translation: Verdes Sándor, 2004

ISBN 963 00 3754 8

György archimandrita

AZ EMBERI ÉLET CÉLJA
AZ ÁTISTENÜLÉS

Budapest,
2004.

A szentírási részek idézése:

*Biblia 5. 0 CD-n (Arcanum Databases, Budapest, 1997)
található katolikus (a Szent István Társulat által kiadott)
fordítás alapján*

Kiadásért felel: zöld-S Studio Kft. vezetője

Borító, műszaki tervezés: zöld-S Studio és E•Pix Kft.

Nyomdai előkészítés: E•Pix Kft. és zöld-S Studio

Nyomdai kivitelezés: Colors studio print Bt.

Felelős vezetők: társaságok vezetői

A címlapon: Az Úrszinváltozás ikonja

Hátsó borítón: Áthosz-hegyi felvétel
(zöld-S Studio)

TARTALOM

ELŐSZÓ A MAGYAR KIADÁSHOZ	7
ELŐSZÓ	11
AZ ÁTISTENÜLÉS MINT AZ EMBER ÉLETÉNEK CÉLJA	14
ISTEN MEGTESTESÜLÉSE: AZ EMBER ÁTISTENÜLÉSÉNEK OKA	18
AZ ISTENSZÜLŐ THEOTOKOSZ HOZZÁJÁRULÁSA AZ EMBER ÁTISTENÜLÉSÉHEZ	22
AZ EGYHÁZ: AZ EMBER ÁTISTENÜLÉSÉNEK HELYE	26
AZ ÁTISTENÜLÉS ISTEN TEREMTETLEN ENERGIÁI ÁLTAL LEHETSÉGES	31
AZ ÁTISTENÜLÉS ELŐFELTÉTELEI	38
AZ ÁTISTENÜLÉS MEGTAPASZTALÁSA	47
TÉVEDÉSEK AZ ÁTISTENÜLÉS ELÉRÉSÉVEL KAPCSOLATBAN	53
AZ ÁTISTENÜLÉS ÉS A LELKIVEZETÉS	57
A LELKIVEZETÉS KIÚT AZ ELTÉVELYEDÉSEKBŐL	60

ELŐSZÓ

A MAGYAR KIADÁSHOZ

Rövid, de annál fontosabb és tartalmasabb könyvet tart kezében az olvasó. A fontosságra a könyv címe is utal, hiszen nem kevesebbről, mint az ember életcéljáról van szó. Mert azon múlik az egész élet – az egyéneké, majd a belőlük felépülő (olykor leépülő) közösségeké, az egész társadalomé, a világé –, hogy tudatosul-e az élet célja. Ha igen, komolyan veszik-e? Ha nem, keresik – kutatják-e? Vagy haladnak az árral (lassez passer), „majd csak lesz valahogy” frázist duruzsolva? Ennek a hozzáállásnak is van eredménye, de az olyan, amilyen ez a hozzáállás.

A fontosság mellett a cím a tartalomra is utal. A tartalom az átistenülés. Maga a fogalom, az elnevezés, ha nem rendeljük hozzá az igazi jelentést, nem könnyen érthető. A fogalom tartalommal való kitöltésével, gyakorlati értelmezésével gazdagítja a magyar olvasóközönséget ez a kis könyv, amelynek szerzője az Áthosz-hegyen élő szerzetes.

Hosszan lehetne itt is szólni az átistenülés szóról, Áthoszról, szerzetességről. A könyv viszonylagos rövideségét, tömörségét sértené egy hosszabb előszó. Így az átistenülésről – leegyszerűsítve – csu-

pán annyit, hogy olyasmiről van itt szó, mint amikor mások tökéletességről (megigazulásról) beszélnek, szólnak.

Nekem személy szerint azért is mond többet ez a kifejezés és megközelítés, mert logikus (a Bibliából olvasható), tartalmas, örök (mint Isten), és nem viszonylagos (hiszen Isten a mérce).

Végezetül egy megjegyzés a magyar *átistenülés* szóval kapcsolatban. Az idegen nyelvekből (pl. a latin *deificatio*, a görög *theosis* szó) történő magyar fordításokban olykor a *megistenülés* szó szerepel. Máshol is leírtam, megismétlem, hogy szerintem ez nem szerencsés. A nyelv eszköz, lehet jól és kevésbé jól is használni. Ha egy ilyen fontos dologhoz, mint az élet célja, nem a legjobb fogalommal közelítünk, akkor a eredmény sem lesz a legjobb. Ahol már írtam erről a problémáról, ott is az igekötőhasználat szemléltetésével támasztottam alá gondolatomat. Csak egy példa: ugye senki sem érzi azonosnak azt, ha valaki *megázik* vagy *átázik*. Folytassuk a tökéletesedés felé vezető utunkat már azzal is, hogy jól használjuk legalább az *átistenülés* szót.

Budapest, 2004. május

a Kiadó

A Kiadó és a fordító ezúton is kifejezi köszönetét és háláját György archimandritának a magyar fordítás és megjelenetés engedélyezéséért.

Megjegyzés: A könyvben nem szerepelnek sem lábjegyzetek, sem a végén magyarázó jegyzetek. Ezt a képet nem szeretnénk megváltoztatni. Viszont két dolog említése fontos, ezért azokat itt megteesszük.

1. Ebben a könyvben – és sajnos szinte minden más, ‘forrásközei’ fordításunkban – szerepel néhány olyan kijelentés, amelyeknek sem a fordító, sem a Kiadó nem örül. Nem lenne azonban helyénvaló ezek elhagyása. Ugyanakkor lábjegyzetekkel, magyarázatokkal való kiemelésük elterelné a figyelmet a sokkal hangsúlyosabb dolgokról. Biztos vagyok abban, hogy eljön az idő, amikor ezeknek a mondatoknak nem lesz különösebb szerepük. És melyek ezek a kijelentések? Kinek melyik. Mi még témájuk említésével sem akarjuk előidézni vagy netalán fokozni a negatív hatást.

2. Az eredeti görögben és az angol fordításban is többször előfordul „istenekké válhatunk” kifejezés, s mellette rögtön, hogy a „kegyelem által”. Sokakat zavarhat a többes szám. Semmiképpen sem zavarkelésről van szó. Ha azt írnánk, hogy „istenivé”, Istenhez hasonlóvá válhatunk, válunk, nem lennénk hűek a fordításhoz. Nem is beszélve arról, hogy ma – sajnos – a magyar nyelv mennyire „hétköznapi” kezeli az *isten*i szót. Mindenképpen arra történik utalás, hogy kegyelem által, Krisztust követve részesedünk az Ő életében. Akár már itt is utalhatnánk e témában már lefordított, kiadásra váró könyvünkre, amely már a címében utal erre: „Átistenülés Krisztusban”.

(S a *deificatio* latin szóhoz hasonlóan *Christificatio*ról szól a könyv.) S ezzel kapcsolatban a húsvéti időszak egyik evangéliumi szakaszára is utalhatunk: „Jézus folytatta: »Hát nincs megírva törvényetekben: Én mondtam: istenek vagytok?« Ha már azokat is isteneknek mondta, akikhez az Isten szólt, és az Írás nem veszítheti érvényét, akkor hogy vádolhatjátok káromlással azt, akit az Atya megszentelt és a világba küldött, azért mert azt mondtam: Isten Fia vagyok?» (Jn 10,34–36)

ELŐSZÓ

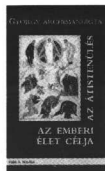
Vakmerő dolog átistenülésről beszélni úgy, hogy valaki maga nem tett tanúságot arról. A Mindenható Isten és Megváltónk, Jézus Krisztus irgalma folytán mi bátorkodunk ezt tenni, bár meghaladja képességünket.

Meg kell ezt tennünk, hogy ne rejtjük el igazhitű keresztény testvéreink előtt életünk legmagasabb és végső célját, azt, amelyre teremtettünk.

Meg kell tennünk ezt, hogy tisztázzuk: csak az igazhitű (ortodox) pasztorális tanítás szolgálja az átistenülést, és nem az ember – Isten kegyelme nélküli, a nyugati normák (előírások) szerinti – erkölcsi tökéletessége.

Meg kell ezt tennünk, hogy mindannyiunkat a legjobb dolgok utáni vágyakozásra, és ez által a legnemesebbért és az egyedüliért való küzdelemre készítssük, amely képes a léleknek az Abszolút, az Egyháromságú Isten utáni szomjúságát teljesen csillapítani.

Meg kell tennünk ezt, hogy elteljünk Teremtőnk és Alkotónk iránti hálával az ő nagy ajándékáért, a kegyelem által való átistenülésünkért.

Meg kell ezt tennünk, hogy érezzük szent egyházunk pótolhatatlan voltát, mint az átistenülés egyetlen földi közösségét (kommunióját).

Meg kell ezt tennünk, hogy tanúsítsuk ortodox hitünknek nagyszerűségét és igazságát, annak az egyetlen hitnek, amely tanítja és nyújtja tagjainak az átistenülést.

És végül, mertük ezt megtenni, hogy így vigasztaljuk lelkünket, nem számít, hogy mennyire mérgezte meg és zavarta össze a bűn, hogy könyöröggön Krisztus világosságáért.

Irgalmas Úr, végtelen szeretettedben találj minket méltónak arra, hogy rátérjünk az átistenülés útjára, mielőtt eltávoznánk a jelenlegi ideig-óraig tartó evilági életből.

Könyörületes Úr, vezesd igazhitű testvéreinket az átistenülés keresésében, akik még nem örvendezhetnek, mert számukra ismeretlen hivatásuk nagyszerűsége. – Te hívtad őket, hogy legyenek istenekké a kegyelem által.

Könyörületes Úr, vezesd a különféle keresztények lépteit, hogy megismerjék igazságodat, hogy nincsenek kizárva a Te mennyegzői lakomádtól, nincsenek megfosztva az átistenülés kegyelmétől.

Könyörületes Úr, könyörülj rajtunk és világodon! Ámen.

1997 márciusa

AZ ÁTISTENÜLÉS MINT AZ EMBER ÉLETÉNEK CÉLJA

Életünk rendeltetésének kérdése elsődleges fontosságú, mivel az az ember legfontosabb valóságát érinti: földi létezésének célját. Ha az ember ezzel kapcsolatban helyesen foglal állást, ha felfedezi igazi rendeltetését, akkor képes helyesen viszonyulni életének kisebb-nagyobb dolgaihoz, így például embertársaihoz, tanulmányaihoz, szakmájához, házasságához, a gyermekek vállalásához és felneveléséhez. Ha viszont ebben nem találja meg a helyes utat, akkor tévedni fog élete más célját illetően is. Mert mi értelmű lehet bárminek is, ha egész emberi életüknek nincs célja?

Életünk célja rögtön a Szent Biblia első fejezetéből nyilvánvaló, amikor a szent író azt mondja, hogy Isten az embert „saját képére és hasonlatosságára” teremtette. Ebből megérthetjük, hogy milyen nagy az Egyháromságú Isten szeretete az ember iránt. Isten nem azt akarja, hogy az embernek egyszerűen bizonyos adottságai (karizmái), sajátos tulajdonságai legyenek, a többi teremtménnyel szemben, nem is azt, hogy felsőbbrendű legyen a többi teremtményhez képest, hanem azt akarja, hogy „istenné“ (1. 2. megjegyzés az *Előszóban*) váljon a kegyelem által.

Külsőleg az ember csupán biológiai létezőnek tűnik, mint más élő teremtmény, az állatok. Természetesen az ember állat, de ahogy Teológus Szent Gergely kifejezően mondja: „Az ember az egyetlen teremtmény, amely minden teremtménytől különbözik abban, hogy az egyetlen, amely istenné válhat”. (Vízkereszt szentbeszéd, MPG 36,324,13).

A „képére” kifejezés azokra az ajándékokra vonatkozik, amelyeket Isten minden más teremtmény közül egyedül az embernek adott úgy, hogy ő Isten képmása. Ezek az ajándékok: értelmes gondolkodás, tudat, szabad akarat (szabadság), alkotó-képesség (kreativitás), erosz (szerelem) és vágyakozás az Abszolút, Isten iránt, személyes önmegfigyelés, öntudat, és minden, ami az embert fölébe helyezi a többi teremtménynek, ami személlyé és személyiséggé teszi őt. Más szóval: bármi, ami az embert személlyé teszi, az ajándék „az ő képe szerint”.

Az ember – a „képpel” felruházottan – arra hivatott, hogy megszerezze a „hasonlóságot”, hogy eljusson az átistenülésre. A Teremtő (a természete szerint) Isten, arra hívja az embert, hogy istenné váljon a kegyelem által.

Isten megáldotta, felruházta az embert a „képének megfelelő” ajándékokkal, hogy olyan magasra emelkedhessen, hogy azokkal megszerezhesse a hasonlóságot Istenével és Teremtőjével: hogy ne külső, morális kapcsolatban, hanem személyes egységben legyen Vele, Teremtőjével.

Talán nagyon merész azt mondani, de még gondolni is, hogy életünk célja az, hogy istenné váljunk a kegyelem által. Azonban a Szent Biblia és az egyházatyák ezt nyíltan állítják számunkra.

Sokan az egyházon kívül, és sokan azon belül is, sajnos tudatlanok. Azt hiszik, hogy életünk célja legfőképpen csupán erkölcsi javulásunk, hogy jobb emberekké váljunk. Azonban a Biblia, az Egyház Hagyománya, a szent atyák szerint életünk célja nem ez. Az embernek nemcsak javulnia kell, nemcsak erkölcsösebbé, igazságosabbá, tisztábbá és gondosabbá kell válnia. Természetesen erre is törekednie kell, de nem ez a legfontosabb, nem ez a végső cél, az Alkotó és Teremtő nem erre teremtette az embert. Mi tehát a cél? Az átistenülés, vagyis egyesíteni az embert Istennel, nem külsőleg vagy érzelmileg, hanem a valóságban.

Milyen magasra helyezi az ortodox antropológia az embert! Ha összehasonlítjuk más filozófiai, társadalmi és pszichológiai rendszerek antropológiáját az ortodox antropológiával, könnyen észrevesszük, azok mennyire sekélyesek, hogy mennyire nem felelnek meg az ember nagy vágyainak, azoknak, amelyek pedig nagyon nagyok és igaziak az ember életében.

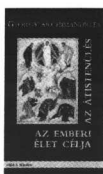
Mivel az ember „Istennel való hasonlatosságra” hivatott, vagyis arra teremtett, hogy istenné váljon, akkor, ha nem az átistenülés útját járja, ürességet érez magában, érzi, hogy valami nincs rendben. Nem élvez igazi boldogságot, amikor ezt az ürességet más

tevékenységekkel próbálja kitölteni. Kábíthatja magát, kialakíthat egy képzeletvilágot, de az ugyanúgy sekély, kicsi és korlátozott marad. Ebben a képzeletvilágban az ember szolgává és börtönlakóvá teszi magát. Ilyen módon életét úgy szervezi, hogy szinte soha sincs nyugalma, soha sincs egyedül. Zajjal, feszültséggel, televízióval, rádióval és mindenféle információval, mint valamiféle kábítószerrel próbál felejtetni, nem gondolkodni, nem csodálkozni, nem emlékezni arra, hogy rossz úton jár, hogy eltávolodott céljától.

Végül azonban a szerencsétlen mai ember addig nem lesz elégedett, amíg nem talál mást, valami nagyobb, mint ami létezik az életében, ami valóban szép és teremtmény.

Egyesülhet az ember Istennel? Lehet Vele közösségben? Istenné válhat a kegyelem által?

ISTEN MEGTESTESÜLÉSE: AZ EMBER ÁTISTENÜLÉSÉNEK OKA

Az egyházatyák mondják: Isten emberré lett, hogy az ember istenné váljon. Az ember nem érhetne volna el az átistenülést, ha Isten nem öltött volna testet.

A Krisztus előtti időkben is sok bölcs és erényes ember élt. Az ókori görögök például magas filozófiai normákat állítottak fel az erényes életre és Istenre vonatkozóan. Tulajdonképpen filozófiájuk tartalmazott igazság elemeket, ún. „spermatikos logos”-okat (igazság magvakat, logoi spermatikoi). Egyébként vallásos emberek voltak, természetesen egyáltalán nem ateisták, mint ahogy néhány rosszul tájékozott kortársunk állítja. Csak nem ismerték az igaz Istent. Noha pogányok, mégis jámbor és istenfélő emberek voltak. Ezért mindazok a pedagógusok, tanítók, politikai vagy civil vezetők ellentétbe kerülnek a görög faj hagyományának felsőbbrendűségével, akik jámbor embereink lelkéből, azok beleegyezése nélkül próbálják kiirtani az Istenben való hitet; „hybris”-t, gyaláztat, gáztettet (a szó ókori jelentése értelmében) követnek el. Ők tulajdonképpen a nemzetet merészelik

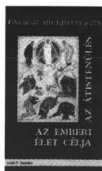
megfosztani annak görög tulajdonságától, karakterétől, minthogy az a görögök hagyománya, amely az ókori, s a későbbi és modern történelmünkben az Isten iránti tisztelet és elismerés hagyománya, amelyen a hellenizmus, az egyetemes kultúrához való hozzájárulása alapult és alapszik még mindig.

Az ismeretlen Isten, Isten megtapasztalása után utáni vágyakozás felismerhető az ókori görögök filozófiájában. Ők hívők, vallásosak voltak, de a helyes és teljes Isten-ismeret nélkül. Hiányzott az Istennel való közösség. Az átistenülés nem volt lehetséges.

Az Ószövetségben is találunk igaz és erényes embereket. Azonban az abszolút egység Istennel, az átistenülés, Istennek, Isten Igéjének (Szavának, a Logosznak) megtestesülésével válik lehetségessé, elérhetővé.

Ez Isten megtestesülésének a célja. Ha az ember életének célja csupán az lenne, hogy erkölcsileg jobb legyen, nem lenne szükség Krisztus világba jövetelére. Nem lenne szükség az isteni Üdvgondozásra, Isten megtestesülésre, a keresztre, a halálra, az Úr feltámasztására – mindarra, amiről keresztényként hisszük, hogy Krisztus által végbement –, mivel az emberi faj a próféták, filozófusok, igaz emberek és tanítók által is megtanítható lenne arra, hogy erkölcsileg jóvá váljon.

Tudjuk, hogy Ádámot és Évát félrevezette az ördög, és istenné akartak válni, nem Istennel együttműködve, nem alázattal, engedelmességgel és szeretettel, hanem saját képességeikben, erőikben bízva,

önző módon és önállóan. Vagyis a bukás, a bűnbeesés lényege az önzőség. Az önzést és önelégültséget, elbizakodottságot választva, eltávolodtak Istentől, és az átistenülés elérése helyett pontosan az ellenkezőjét érték el: a lelki halált.

Az egyházatyák mondják, hogy Isten élet. Mindaz, aki elfordul Istentől, elfordul az élettől is. Ezért a halál és a lelki tétlenség (a fizikai és a lelki halál) Ádám és Éva engedetlenségének az eredménye.

Mindannyian tapasztaljuk a bukás következményeit. Az Istentől való eltávolodás az embert testi, állati és ördögi életbe sodorta. Isten csodálatos teremtménye súlyosan, halálosan beteg lett. A „kép” lerombolódott. A bűnbeesés (bukás) után az ember számára nincsenek meg az átistenülés felé való haladás előfeltételei, ahogy megvoltak a bűnbeesés előtt. Ebben a súlyosan, halálosan beteg állapotban az ember nem képes magát Isten felé irányítani. Az emberiségnek új gyökerre van szüksége. Egy új egészséges emberre van szükség, aki képes az ember szabadságát Isten felé irányítani. Ez az új gyökér, az új ember: az Istenember, Jézus Krisztus, Isten Fia és Szava (Logosza), Aki megtestesült, hogy az emberiségnek új gyökere, új kezdete, új kovásza legyen.

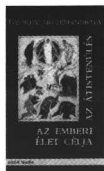
Damaszkuszi Szent János, egyházunk nagy teológusa azt tanítja, hogy az Ige megtestesülésével egy második közösség (kommunió) valósul meg Isten és az ember között. Az első közösség – a paradicsomi – felbomlott, és az ember eltávolodott Istentől. A mi

mindenben együttérző Istenünk most másik közösséget kínált, a második közösséget, vagyis egységet Isten és az ember között, amely többé nem bomolhat fel, mert az Krisztus személyében valósul meg.

Krisztus az Istenember, az Atyaisten Fia és Igéje két természettel rendelkezik: az istenivel és az emberivel. Ez a két tökéletes természet „keveredés nélkül, változatlanul, osztatlanul és elválaszthatatlanul” egyesült az Isten-Ige, Krisztus egyetlen személyében, mondja a negyedik Szent Egyetemes Zsinat (Chalcedon) híres meghatározása, amely összegezve alkotja a Szentlélek által ortodox egyházunk teológiai fegyverzetét, minden idők, mindenfajta krisztológiai eretneksége ellen. Tehát van Krisztusunk, két természettel: az istenivel és az emberivel.

Így most az emberi természet – a Krisztus személyében lévő két természet hüposztatikus egysége révén – elválaszthatatlanul egyesült az istenivel, mert Krisztus örökké Istenember. Mint Isten-ember, az Atya jobbján ül. Mint Isten-ember fog eljönni, hogy megítélje a világot a Második Eljövételkor. Ezért az emberi természet most a Szentháromság ölén foglal helyet. Semmi sem választhatja el az emberi természet Istentől. Ezért van az, hogy most, az Úr megtestesülése után – minthogy emberek vagyunk, bűnöket követhetünk el, amennyiben eltávolodunk Istentől –, ha újra egyesülni akarunk Vele, a bűnbánatban megtehetjük. Egyesülhetünk Vele, istenekké válhatunk a kegyelem által *(l. 2. megjegyzés az Előszóban)*.

AZ ISTENSZÜLŐ (THEOTOKOSZ) HOZZÁJÁRULÁSA AZ EMBER ÁTISTENÜLÉSÉHEZ

Az Úr Jézus lehetőséget adott arra, hogy egyesüljünk Istennel, és visszatérjünk az elsődleges célhoz, amelyet Isten rendelt az ember számára. Ezért jelenti ki a Biblia, hogy Jézus Krisztus az út, a kapu, a jó pásztor, az élet, a feltámadás, a fény. Ő az Új Ádám, aki ellensúlyozza az első Ádám tévedését. Az első Ádám engedetlensége és egoizmusa, önzése által elválasztott minket Istentől; a Második Ádám, Krisztus, visszaállítja kapcsolatunkat Istennel szeretete és az Atyának való engedelmissége, a halál, a „kereszthalál” való engedelmissége által. Ő Isten felé irányítja szabad akaratunkat, hogy felajánlva Neki szabadságunkat, egyesüljünk Vele.

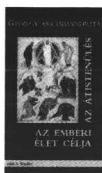
Azonban az Új Ádám munkája először megkívánja az Új Éva, a Panagia (Legszentebb, vagyis Szűz Mária) munkáját, aki ellensúlyozta a Régi Éva tévedését. Éva rávette Ádámot az engedetlenségre. Az Új Éva hozzájárul az Új Ádám megtestesüléséhez, aki vezetni fogja az emberi nemet az Istennek való engedelmisség felé. Ezért a mi Istenszüllő (Theotokosz)

Asszonyunknak (Istenanya), aki elsőként az emberek közül – kivételes és egyedi módon – elérte az átistenülést, nem egyszerűen csak alapvető, hanem szükséges és helyettesíthetetlen szerepe van üdvösségünkben.

Szent Nikolaosz Kabaszilas, a tizennegyedik századi nagy teológus szerint, ha a Panagia engedelmessége által nem ajánlotta volna fel szabadakarát Istennek, ha nem válaszolt volna „igen” Istennek, Isten megtestesülése nem lett volna lehetséges, mert Isten akkor megsértette volna az embernek adott szabadságot. Isten nem tudott volna testet ölteni, ha ilyen tiszta, legszentebb, szeplőtelen lélek, mint az Istenszülő (Theotokosz) nem létezett volna. Ő teljesen feláldozta szabadságát, akaratát, önmagát egészen Istennek adta, hogy elhozza őt magának és nekünk.

Sokkal tartozunk a Panagiának. Ezért az Egyház nagyon tiszteli az Istenszülőt és hódol előtte. Így Palamasz Szent Gergely – összefoglalva a patrisztikus teológiát – azt mondja, hogy a Panagia a Szentháromság után a második helyet foglalja el, hogy ő isten *(l. a 2. megjegyzést az Előszóban)*, közvetlenül Isten után, határ a teremtett és teremtetlen között. Egyházunk egyik teológusának kifinomult kifejezése szerint: „Első az üdvözültek között”. Szenthegyi Szent Nikodémus, az Egyház világító tanítója említi, hogy még az angyalok karát is megvilágítja a Panagiától kapott fény.

Ezért dicsőíti Őt az Egyház a „*Ki a keruboknál tiszteltebb és a szeráfoknál hasonlíthatatlanul dicsőbb vagy*” imával, énekkel.

Az Ige megtestesülése és az ember átistenülése a hit és a teológia nagy misztériuma, titka. Ez az, amit az ortodox egyház naponta megél szentségeivel, himnuszaival, ikonjaival –, vagyis a maga teljességében. Még az ortodox templom építészete is ezt mutatja. A templomok kupolája, ahol a Mindenható Krisztust ábrázolják, a Menny földre való leszállását szimbolizálja, azt, hogy Isten emberré lett, „és közöttünk lakozott”, ahogy János evangélista írja (Jn 1,14).

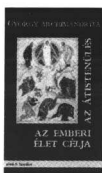
Mivel Isten megmutatta, hogy eljön a földre az emberekhez és emberré lett az Istenszüdő által, ezért ábrázolják az Istenszüdöt a szentélyben oltár mögötti, keleti boltíven (az oltár apszisán). Az Istenszüdő „híd, amelyet Isten használt a leereszkedéshez”, és „híd, amely elvezeti az embert a földről a mennybe”, alkalmas hely, hogy a végtelen Isten elhelyezkedjen üdvösségünkre, ő a mennyei „Platytera”. (*Platytera* – ikontípus is – görög szó, jelentése *tágasabb, szélesebb, mármint a „mennynél”*. A *Tebenned örvendezz* kezdetű liturgikus imánkban ugyanerre a *mennynél ékeesebb* kifejezés áll. – *ford.*)

Az egyház ábrázolja az átistenült embereket is, azokat, akik a kegyelem által istenné váltak, mert Isten emberré lett. Így ortodox templomainkban a Mindenható (ikonja) körül és alatt nemcsak a Meg-

testesült Istent, Krisztust festhetjük meg, nemcsak az Ő szeplőtelen Anyját, az Istenszülőt, de a szenteket is. A templom minden falán megfestjük Isten Megtestesülésének gyümölcseit: a megszentelt és átistenült férfiakat és nőket.

Ezért belépve egy ortodox templomba és látva a gyönyörű képi ábrázolásokat (ikonográfiát), azonnal részesedünk ebben az élményben: megtapasztaljuk Isten művét az emberben és látjuk életünk célját. A templomban minden kifejezi és hangsúlyozza Isten Megtestesülését és az ember átistenülését.

AZ EGYHÁZ: AZ EMBER ÁTISTENÜLÉSÉNEK HELYE

Akik egyesülni akarnak Krisztussal és az Atyaistennel – Krisztuson keresztül –, tisztában vannak azzal, hogy ez az egyesülés Krisztus Testében megy végbe, ami a mi szent egyházunk. Az egyesülés, természetesen, nem az isteni lényegre, hanem Krisztus átistenült emberi természetére vonatkozik. Ez az egyesülés azonban Krisztussal nem külső, nem is egyszerűen erkölcsi vonatkozású.

Mi nem úgy vagyunk Krisztus követői, mint ahogy az emberek egy filozófust vagy egy tanítót követnek. Mi Krisztus Testének, az Egyháznak vagyunk a tagjai. Az Egyház Krisztus Teste, valóságosan, nem pusztán erkölcsi értelemben, ahogy egyes teológusok tévesen tanították, mivel nem mélyedtek el igazán a szent egyház lelkében. Krisztus minket, keresztényeket méltatlanságunk és bűnösségünk ellenére is fogad, és befogad testébe. Ő tesz minket tagjává, és mi igazán Testének tagjai leszünk, nem csak erkölcsi szempontból. Pál apostol mondja: „Mert tagjai vagyunk testének.” (Ef 5,30).

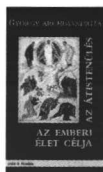
Természetesen a keresztények lelki állapotuktól függően olykor Krisztus Testének élő tagjai, máskor halott testrészek. De még ha halott testrészek is, nem szűnnek meg Krisztus Teste tagjának lenni. Például, a megkeresztelt személy már Krisztus Testének tagjává vált, de ha nem megy el gyónni, nem járul szentáldozáshoz, és ha nem él lelki életet, holt tagja Krisztus Testének.

Amikor azonban megtér (megbánja bűneit), azonnal eltelik isteni élettel, és Krisztus Testének élő tagjává válik. Nincs szüksége új keresztségre. Aki nincs megkeresztelve, még ha erkölcsös életet is él, nem tagja Krisztus Testének. Meg kell keresztelkednie ahhoz, hogy Krisztus Testének tagjává váljon, hogy beépüljön Krisztusba, hogy Krisztus testet ölt-
sön benne.

Mint Krisztus Teste tagjainak, Krisztus élete adott nekünk, és így az életünkkel válhat. Így üdvözített és átistenült életet kaptunk: olyat, amelyet lehetetlen lett volna kapni, ha Isten nem tett volna szent testének tagjává.

A szent atyák szerint üdvösségünk lehetetlen lenne, ha nem lennének az Egyház szentségei, amelyek részesítenek minket Krisztusban, és minket ugyanabból a testből, és ugyanabból a vérből valóvá tesznek, mint Krisztus.

Mekkora nagy áldás részesedni a szentségekben! Krisztus a miénk lesz, az ő élete a mi életünk, az ő vére a mi vérünk. Ezért mondja Aranyszájú Szent Já-

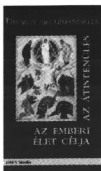
nos, hogy Isten nem rendelkezik többel, nem tud többet adni az embernek, mint amit a szentáldozás-kor nyújt neki. Az ember sem kérhet többet Istentől, mint amit Krisztustól kap a szentáldozás során.

Igy, miután megkeresztelkedtünk, megbérmálkoztunk és meggyóntunk, részesülünk az Úr testében és vérében, és istenekké válunk a kegyelem által. Egyesülünk Istennel, többé már nem vagyunk idegenek, hanem meghitt kapcsolatban vagyunk Vele.

Az Egyházban, ahol Istennel egyesülünk, megtapasztaljuk ezt az új valóságot, amelyet Krisztus hozott a világra: az új teremtetést. Ez az Egyház és Krisztus élete, olyan élet, amely a sajátunkká válik a Szentlélek ajándékaként. Az Egyházban minden dolog az átistenülés felé vezet – a szent liturgia, a szentségek, az istentiszteletek, az evangélium, a tanítás, a böjtölés, minden. Az Egyház az egyedüli helye az átistenülésnek.

Az Egyház nem társadalmi, kulturális vagy történelmi alapítású intézmény, amely képes összegyűjteni a többi alapítványt a világban. Nem olyan, mint a világ különféle intézményei. Intézmények, szervezetek, alapítványok és más, szép dolgok megtalálhatók a világban. Azonban ortodox Egyházunk egyedüli helye Isten és ember közösségére (kommuniójára), az egyetlen hely az ember átistenülésére. Az ember csak az egyházban válhat istenné, sehol máshol, sem az egyetemeken, sem a közösségi szolgálatokban, sem bármilyen szép és jó dologban, amit a világ nyújt.

aki jelen van Egyházában, nem fogom birtokolni Szent Testét és drága Véré, amely az Ő szent Egyházában (templomában) az oltáron található. Ezért nem fogok elszakadni testvéreimtől Krisztusban, akik – velem együtt – alkotják Krisztus Testét.”

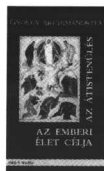
Következésképpen, bármi történik, nem fogjuk elhagyni az Egyházat, mert csak benne találjuk meg az utat az átistenüléshez.

AZ ÁTISTENÜLÉS ISTEN TEREMTETLEN ENERGIAI ÁLTAL LEHETSÉGES

A Szent Biblia és az egyházatyák tanítása szerint az ember elérheti az átistenülést Krisztus ortodox Egyházában, mivel Isten kegyelme teremtetlen. Isten nemcsak lényeg (essence), ahogy a nyugati egyház állítja, hanem energia is. Ha Isten csak lényeg lenne, egyesülésünk (unió), közösségünk (kommunió) Vele nem lenne lehetséges, mivel Isten lényege végtelen és megközelíthetetlen az ember számára: „De arcomat nem láthatod, mert nem láthat engem ember úgy, hogy életben maradjon.” (Kiv 33,20).

Említsünk valami idevágó, emberi tapasztalaton alapuló példát. Ha megérintünk egy csupasz villanyvezeték, meghalhatunk. Azonban, ha a vezetékeket lámpához kapcsoljuk, világosságot, megvilágítást nyerünk. Látunk, örülünk annak, hogy az elektromosság segítségünkre van, noha nem tudjuk megérinteni, tapintani annak lényegét. Mondhatjuk, hogy valami hasonló történik Isten teremtetlen energiájával is.

Amennyiben egyesülni tudnánk Isten lényegével, mi is istenné válnánk lényegében. Vagyis minden isten-szerűvé válna. Keveredés lenne, és lényegében semmi sem lenne isten-szerű. Ez összességében az, amit a keleti vallás emberei hisznek. Például a hinduizmusban isten nem személyes létező, hanem végtelen hatalom, erő, amely áthatja az egész világot, szétterjed emberben, állatokban és tárgyokban (panteizmus).

Másrészt, ha Isten csak isteni lényeg lenne, energiái nélkül, akkor önmaga számára elégséges Isten maradna, teremtményeitől visszavonultan és megközelíthetetlen módon.

Az ortodox teológiai felfogás szerint Isten Egy a Háromságban (Egyháromságú) és Háromság az Egyben. Ahogy Hitvalló Szent Maximosz, Szent Areopagita Dénes és más atyák kifejezően mondják: Isten isteni szeretettel teli, teremtményei iránti isteni szeretettel (erosz). E végtelen és elragadtatott szeretete által föltámad saját magából, és keresi az egyesülést teremtményeivel. Ez energiája, pontosabban energiái által valósul meg és megy végbe.

Teremtetlen energiái által Isten megteremtette a világot és folytatja annak teremtését. Ő ad lényegét és hüposztasziszt világunknak, teremtő energiáival. Ő örökre jelen van a természetben és gondoskodik a világmindenségről, megőrző energiái révén. Megvilág(os)ítja az embert megvilág(os)ító energiáival. Megszenteli őt megszentelő energiáival. Végül áti-

teníti őt átistenítő energiáival. Ezért a Szent Isten teremtetlen energiái által belép a természetbe, a világba és az emberek életébe.

Isten energiái isteni energiák. Azok maguk szintén Istent jelentik anélkül, hogy azok az Ő lényegét jelentenék. Mivel azok maguk Istent jelentik, így átistenítik az embert. Ha az Ő energiái nem lennének isteniek és teremtetlenek, nem jelentenék magát Istent, képtelenek lennének átisteníteni minket, egyesíteni minket Vele. Áthidalhatatlan szakadék lenne Isten és az emberek között. Mivel Istennek isteni energiái vannak, amely által egyesít minket, ezért lehet közösségünk (kommunió) Vele, és ezért lehetünk egységben kegyelmével anélkül, hogy azonosítanánk magunkat Istennel, mint ahogy ez történne, ha az ő lényegével egyesülnénk.

Ezért Istennel teremtetlen, isteni energiái által és nem a lényege által egyesülünk. Ez a mi ortodox hitünknek és életünknek a misztériuma.

Nyugati eretnekek ezt nem tudják elfogadni. Mivel racionalisták, nem tesznek különbséget Isten lényege és energiája között. Azt állítják, hogy Isten egyedüli lényeg, és így nem képesek beszélni az ember átistenüléséről. Hogyan istenülhet át az ember szerintük, ha úgy tartják, hogy az isteni energiák nem teremtetlenek, hanem teremtett energiák? Továbbá, hogyan tudja valami teremtett, mondjuk Istentől magától elválasztott valami, átisteníteni a teremtett embert?

Ők visszafogottak, amikor az átistenülésről beszélnek, hogy elkerüljék a panteizmust. Akkor – kérdezzük –, szerintük mi marad az ember életcélja? Egyszerűen az erkölcsi javulás. Ha az ember nem isteníthető át az isteni energiák által, akkor mi az élet célja? Egyszerűen erkölcsileg javulni, és megmaradni. De az erkölcsi tökéletesség nem elégséges az ember számára. Számunkra nem elég az, hogy jobbakká válunk, mint korábban voltunk, hogy erkölcsi tetteket vigyünk végbe. A végső cél az, hogy egyesüljünk a szent Istennel. Ez a világmindenség teremtetésének a célja. Ez a kívánt cél. Ez a mi örömünk, boldogságunk, beteljesedésünk.

Az ember lelke, amely Isten képére és hasonlatosságára lett teremtvé, sóvárog Isten után, vágyik arra, hogy egyesüljön Vele. Nem számít, hogy mennyire erkölcsös, mennyire jó az ember, nem számít, mennyi erkölcsös tettet visz végbe, ha nem találja meg Istent, és ha nem egyesül Vele, nem találhatja meg nyugalját, mert a Szent Isten maga nevelte az emberbe ezt a szent szomjúságot, ezt az isteni vágyat (eroszt), ezt a sóvárgást a Vele való egység után, az átistenülés után. Az ember rendelkezik vágyódó (erosz) képességgel, amelyet a Teremtőtől kap, hogy igazán erősen, önzetlenül szeressen, amint szent Teremtője tesz, Aki szereti a világot, teremtményeit. Az ember rendelkezik azzal a képességgel, hogy beleszeressen Istenbe ezen szent vágyódó és szeretetre való képessége révén. Ha az ember magá-

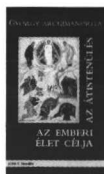

ban nem rendelkezne Isten képével, keresése, kutatása az Őskép után nem lenne lehetséges. Mindannyian Isten képmása vagyunk, és Isten az Őskép. A kép keresi az Ősképet, és csak amikor megtalálja azt, akkor talál nyugalmat benne.

A tizennegyedik században egy Barlaam nevű nyugati szerzetes nagy zűrzavart idézett elő az Egyházban. Hallotta az áthoszi szerzeteseket az átistenülésről beszélni. Értesült arról, hogy nagy küzdelem, a szenvedélyektől való megszabadulás és sok ima után ők méltókká váltak Istennel egyesülni, hogy Isten megtapasztalásában részesedjenek, hogy elérjék az Isten-látást. Hallotta, hogy ők megtapasztalták a Teremtetlen Fényt, amelyet az apostolok láttak az üdvözítő Krisztus Átváltozásakor a Tábor-hegyen.

Barlaam azonban, eretnek és racionális gondolkodásával képtelen volt felfogni az alázatos szerzetesek isteni tapasztalatának hitelességét, és azzal vádolta az áthosziakat, hogy félre vannak vezetve, eretnekek és pogányok. Nem lévén ismerete Isten teremtetlen energiája és lényege közötti megkülönböztetésről, Isten kegyelme meglátásának lehetlenségét állította.

Akkor Isten kegyelme kinyilatkoztatást adott Egyházunk nagy és megvilágosodott tanítójának, az áthoszi Palamasz Szent Gergelynek, Tesszaloniki püspökének. Nagy bölcsességgel és Istentől kapott megvilágosodással, valamint személyes tapasztalattal prédikálta, sokszor leírta és tanította a Szentírással és

az Egyház Szentagyományával összhangban, hogy Isten kegyelmének fénye teremtetlen isteni energia. Állította, hogy az átistenült emberek valóban látják ezt a fényt, mint az átistenülés legfelsőbb, legnyilvánvalóbb megtapasztalását, amelyben ők is látszanak. Ez Isten dicsősége, az Ő ragyogása, a Tábor-hegy Fénye, Krisztus feltámadásának és Pünkösdnek a Fénye, és az Ószövetség ragyogó Felhője. Isten Teremtetlen Fénye valós, és nem szimbolikus, ahogy Barlaam és a hozzá hasonlók tévesen hitték.

Később, Konstantinápolyban, az egész Egyház három nagy színódussal igazolta Palamasz Szent Gergelyt, és hirdette, hogy a Krisztusban való élet nem egyszerűen az ember erkölcsi átalakulása, hanem átistenülés. Ez részesedést jelent Isten dicsőségében és az Isten-látás (víziójában) kegyelmében, Teremtetlen Fényében.

Nagy hálával tartozunk Palamasz Szent Gergelynek, mert Istentől kapott megvilágosodásával, tapasztalatával és teológiájával továbbadta nekünk az Egyház tanítását, és az ember átistenülésére vonatkozó örök tapasztalatát. A keresztény nem egyszerűen attól keresztény, hogy tud Istentről beszélni. Az ember attól keresztény, mert megtapasztalhatja Istent. Olyan ez, mint amikor igazán szeretünk valakit és beszélünk vele, együtt érzünk vele és az örömet mi is megkapjuk – ez történik az emberrel Istennel való közösségében. Nemcsak külső kapcsolat van Isten és ember között, hanem misztikus egység a Szentlélekben.

A mostanáig a római katolikusok az isteni kegyelmet, Isten energiáját teremtettnek tekintik. Sajnos, ez is egyike azoknak a különbségeknek, amelyeket komolyan számításba kell venni a római katolikusokkal való teológiai párbeszédben. A „filioque”, a pápa primátusa és „tévedhetetlensége” nem egyedüli lényeges különbségek az ortodox egyház és a római katolikusok között. Ott vannak a fent említett pontok is. Ha a római katolikusok nem fogadják el Isten kegyelmének teremtetlen voltát, nem tudunk kibékülni, egyességre jutni velük, még ha a többit el is fogadják. Végülis, hogyan tud (tudna) megvalósulni az átistenülés, ha az isteni kegyelem teremtett és az nem teremtetlen energiája a Legszentebb Léleknek?

AZ ÁTISTENÜLÉS ELŐFELTÉTELEI

A szent atyák állítják, hogy elérhetjük az átistenülést az Egyházban. Azonban az átistenülés Istentől származó adomány, nem olyasvalami, amelyet saját magunk erejével elérhetünk. Természetesen vágyunk, kívánnunk kell, törekedni és felkészülni kell, hogy méltók legyünk rá, és akarnunk kell megkapni, befogadni ezt a nagy beteljesülést, befejezést Istentől, mivel Isten semmit sem tesz beleegyezésünk nélkül. Az átistenülés azonban Isten ajándéka. Ezért mondják a szentatyák, hogy egyrészt „megtapasztaljuk” az átistenülést, másrészt Isten „munkálja” az átistenülést.

Megkülönböztethetünk néhány szükséges előfeltételt az ember átistenüléshez vezető útja számára.

Alázat

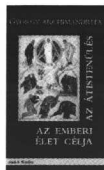
A szent atyák szerint az átistenüléshez szükséges első feltétel az alázat. Az ember áldott alázat nélkül nem léphet rá az átistenülés útjára, nem fogadhatja be az isteni kegyelmet, nem lehet társa Istennek. Szüksége van alázatra, már ahhoz is, hogy ráébredjen arra: éle-

te célja az átistenülés. Alázat nélkül hogyan fogja felismerni az ember azt, hogy élete célja önmagán kívül, Istenben nyugszik?

Ameddig az ember egoista módon, emberközpontúan, önközpontúan (autonóm módon) él, saját magát teszi élete középpontjává és céljává. Azt hiszi, saját magától képes az öntökéletesítésre, önmegvalósításra és önátistenítésre. Végül is ez a mai civilizáció, filozófia és politika szelleme: jobb, igazságosabb világot hozni létre, de önközpontúságban, autonóm módon, olyan világot, amely az embert helyezi a középpontba, Istenre való hivatkozás nélkül, anélkül, hogy elismerné, hogy Isten minden jó forrása. Ez Ádám tévedése, aki azt hitte, hogy istenné válhat, és beteljesülhet saját erejéből. Minden kor minden humanista hitvallása elköveti Ádám tévedését, hibáját. Az Istennel való közösséget nem tekintik szükségesnek az ember tökéletessége számára.

Minden, ami ortodox, Istenember-központú, az Istenember Krisztus van a középpontjában. Minden, ami nem ortodox, ami az ortodoxián kívül van – protestantizmus, papizmus, szabadkőművesség, Jehova tanúi, ateizmus –, ugyanazzal a tulajdonsággal rendelkezik: középpont az ember. Számunkra Krisztus a középpont. Amúgy könnyű eretnekké, jehovistává, szabadkőművessé vagy bármi mássá válni, de nehéz ortodox kereszténnyé lenni. Hogy ortodox kereszténnyé váljunk, ahhoz Krisztust, és nem magunkat kell elfogadni a világ középpontjaként.

Ezért az átistenülés felé vezető út kezdete az alá-
zat, vagyis annak felfogása, „realizálása“, hogy éle-
tünk célja nem magunkban, hanem a (Mennyei)
Atyánkban, Alkotónkban és Teremtőnkben van.

Alázatosnak kell lennünk továbbá, hogy rájöjjünk:
betegek vagyunk, tele gyengeséggel és szenvedéllyel.

Aki rálép az átistenülés felé vezető útra, annak
szüntelenül alázattal kell élnie, hogy állandóan ezen az
úton tudjon maradni. Mert, ha azt gondolja, hogy jól
végzi a dolgokat, és jól halad az útján, büszkesége le-
győzi. Elveszíti azt, amit megszerzett, és kezdheti újra
az egészet, kezdhethet újra alázatosnak lenni, elismerni a
gyengeségeit, emberi betegségét, és nem bízni magá-
ban. Isten kegyelmében kell bíznia ahhoz, hogy állan-
dóan az átistenülés felé vezető úton maradhasson.

Ezért van az, hogy szentjeink életében annyira
megkapó a nagy alázatosságuk. Jóllehet nagyon közel
voltak Istenhez, ragyogtak Isten fényében, csodákat
vittek végbe, illatot árasztottak, ugyanakkor mégis
nagyon kevésre tartották magukat, úgy hitték,
messze vannak Istentől, hogy ők a legrosszabb embe-
rek. Ez a nagy alázat tette őket istenné (istenítette át
őket) a kegyelem által.

Az aszkézis (gyakorlás) (ασκησις = gyakorlás)

Az atyák azt tanítják, hogy az átistenülésnek fokoza-
tai vannak, kezdve az alacsonyabbtól, folytatva a leg-

magasabbig. Megszerezve az alázatot, bánattal és sok türelemmel napi küzdelmeinkben Krisztusban, elkezdjük gyakorolni Krisztus szent parancsainak megtartását, annak érdekében, hogy szenvedélyeinktől megtisztuljunk. A szent atyák azt is mondják, hogy a parancsolatokban Isten maga rejtőzik, és amikor a keresztyén Krisztus iránti szeretetből és hitből megtartja azokat, akkor az ember közösségben lesz Vele.

Összhangban a szent atyák tanításával, az átistenülés első szakasza, első fokozata az, amelyet „praxis”-nak, „gyakorlatnak” neveznek. (πραξις = cselekvés által szerzett tapasztalat, ismeret, készség) Gyakorlati útmutatás, az átistenüléshez vezető út kezdete.

Természetesen ez egyáltalán nem könnyű, mert a bennünk lévő szenvedélyek kiirtása nagy küzdelembe kerül. Sok erőfeszítésre van szükség, hogy így lassanként a műveletlen bensőnk megtisztuljon a szenvedélyek „tüskéitől és szikláitól”, és lelkileg megművelt legyen. Így Isten szavának magja jó földbe hullhat és gyümölcsöt hozhat. Mindehhez saját részünkről nagy és szüntelen erőfeszítésre van szükség. Azért mondta az Úr: „A mennyek országa ... erőszakot szenved, az erőszakosok szerzik meg.” (Mt 11,12). A szent atyák pedig így tanítják: „Add a véredet és vedd a Lelket”. Más szavakkal: nem kaphatjuk meg a Szentlelket, hacsak nem ajánljuk fel szívünk vérét küzdelmünkben, hogy megtisztuljunk szenvedélyeinktől, hogy igazán és őszintén megtér-

jünk, bűnbánatot gyakoroljunk és megszerezzük az erényeket.

Minden erény, az egyetlen és a legnagyobb erénynek, a szeretet erényének vetülete. Amikor a keresztény eljut a szeretetre, megszerzett minden erényt. A szeretet az, amelyik kiűzi az ember lelkéből minden gonosz és minden szenvedély okát, amely a szent atyák szerint az önzés. Bennünk minden gonosz a hiúságból ered, amely az ember beteg(es) szeretete saját maga iránt. Ezért vannak Egyházunknak aszketikus törekvései. Aszketikus törekvés nélkül nincs lelki élet, nincs küzdelem, nincs fejlődés. Engedelmeskedünk, böjtölünk, virrasztunk, dolgozunk, leborulunk és órákon át állunk, hogy megszabaduljunk szenvedélyeinktől. Ha az ortodox Egyház megszűnik aszketikusnak lenni, megszűnik ortodoxnak lenni. Nem segíti tovább az embert, hogy megszabaduljon a szenvedélyeitől, és hogy istenné váljon, átistenüljön a kegyelem által.

Az egyházatyák nagy és átfogó antropológiai képet nyújtanak a lélekről és az ember szenvedélyeiről. Az atyák szerint a lélek értelmi (intelligens) és érzéki (passible) képességgel rendelkezik. A érzéki képesség birtokolja a lélek ösztönző, érző és vágyódó képességeit. A gondolkodó képesség tartalmazza a lélek racionális ténykedéseit, azaz véleményeket és gondolatokat. Az érző képesség a pozitív vagy negatív érzelem (szeretet, gyűlölet). A lélek vágyódó képessége az emberi szenvedélyekre, mint az érzelmek és a

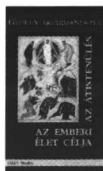
tetszés, a torkosság és a testi vágyak. Ha a léleknek ezek a részei, a gondolkodó, érző és vágyódó képességek nem tisztulnak meg, az ember nem képes Isten kegyelmét befogadni. Nem képes átistenülni. A gondolkodó rész megtisztul a figyelem által, ami az ész gondolatainak állandó, folyamatos őrzése: vagyis a jó gondolatok megtartása és a gonoszak elűzése. Az érző rész a szeretet által tisztul meg. És végül a vágyódó képesség a józanság, a nyugalom által tisztul meg. Mindegyikünk megtisztul és megszentelődik az ima által.

Szentségek és ima

Krisztus a szentségek – szent keresztség, bérmlás, szentgyónás, isteni eucharisztia (szentáldozás) – révén van jelen, vesz lakást az ember szívében. Azon a keresztyények számára, akik társai Krisztusnak, Isten és az ő kegyelme létezik bennünk és a szívükben, mert megkeresztelkedtek, meggyóntak, szentáldozáshoz járultak.

A szenvedélyek azonban beárnyékolják az isteni kegyelmet, ahogy a hamu betakarja a paraszt, szikrát. Az erények gyakorlásával és az imával a szív megtisztul tőlük, és az isteni kegyelem szikrája fellobban, a keresztyény érzi Krisztust a szívében, létezésének központjában.

Az Egyház minden imája segít megtisztítani a szívet, de különösen az ún. monológ ima, vagy a „szív

imája”, a „Jézus-ima”, vagyis az „*Uram, Jézus Krisztus, Isten Fia, könyörülj rajtam!*” ima. Ennek az imának, amelyet minden korban Áthosz-hegyről hagyományoztak tovább, a következők az előnyei: minthogy monológ, vagyis csak egyetlen mondatból áll, segít összpontosítani figyelmünket az értelmünkre. Összpontosítás által áthelyezi értelmünket a szívünkbe, és vigyáz arra, hogy az értelem ne szóródjék szét (kalandozzon el) más dolgok vagy gondolatok felé, akár jók, akár gonoszak, hanem csak Istenhez kötődjön.

A szív imájának gyakorlása, amely idővel, Isten kegyelmével, szüntelenné válhat, maga is tudomány, szent művészet, amelyet hitünk szentjei szent írásaikban és a patrisztikus szövegek kiterjedten, részletesen leírnak. (Ezt a gyűjteményt „Filokáliának” nevezik.)

Ez az ima segíti az embereket, és örömet jelent számukra. Amikor a keresztények előre haladnak ebben az imában, s ugyanakkor összhangban élnek Krisztus szent parancsolataival és az Egyházal, akkor ez méltóvá teszi őket arra, hogy megtapasztalják az isteni kegyelmet. Kezdi megérezni Isten közösségének édességét megtapasztalva az: „izleljétek és lássátok, mily jó az Úr” (Zsolt 33,9, *Előreszentelt áldozatú liturgia*) ima tartalmát. Számunkra, ortodoxok számára, Isten nem egy eszme (idea), nem olyan valami, amiről egyszerűen gondolkodunk vagy beszélünk, olvasunk. Ő személy, akivel élő és személyes közösségbe kerülünk, olyanba, amit megélünk, és amit megtapasztalunk.

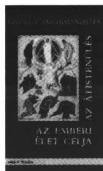

Akkor megértjük, milyen nagy, kimondhatatlan és kifejezhetetlen öröm Krisztust birtokolni magunkban, és ortodox kereszténynek lenni.

Világi keresztények számára a különböző napi elfoglaltságok és tevékenységek közepette nagy segítség, ha az ember talál legalább néhány békés percet, hogy gyakorolja ezt az imát.

Természetesen, minden munka és kötelesség, Isten akaratának megfelelően, alázattal és szeretettel végezve, megszenteli a keresztényt. De az ima akkor is szükséges. Egy békés szobában (előnyös egy kis olajlámpa világítás, lelki előkészület után az ikonok előtt, tömjén-égetéssel), amennyire csak lehet, távol zajtól és zavaró körülményektől és gondolatoktól, egy kis pihenés után, a keresztények képesek értelmüket a Jézus-imára – “Uram, Jézus Krisztus, Isten Fia, könyörülj rajtam!” – recitálásával, fennhangon mondásával a szívükbe irányítani. Micsoda lelki béke származik Istennek e nyugalmaiból! Mekkora támaszt nyújt ez az ima a lelkeknek, akik megőrzik a békéjüket egész napon át, ingerültség vagy nyugtalanság nélkül. Lehetővé válik a lelki tevékenységek számára, hogy összhangban és egységben legyenek egymással.

Egyesek mesterséges eszközök segítségével, más, téves és démoni módokon keresnek lelki nyugalmat, mint az ún. keleti vallásokban. Próbálnak békét találni külső gyakorlattal, meditációval, stb., hogy megszerezzék a lélek és test egyensúlyát. A tévedés az,

hogy amikor az ember ilyen módon megpróbálja el-
űzni a különböző gondolatokat és a külső világot,
valójában nem Istennel beszél, hanem monologizál
(magával beszélget). És ez emberközpontúsággal és
bukással végződik.

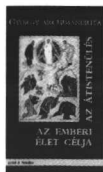

AZ ÁTISTENÜLÉS MEGTAPASZTALÁSA

Az átistenülés megtapasztalásai arányban vannak a megtisztulással. Minél jobban megtisztult valaki szenvedélyeitől, annál teljesebb Isten-megtapasztalásban részesül; látja Istent úgy, amint a Szentírás mondja: „Boldogok a tiszta szívűek, mert meglátják (az) Istent.” (Mt 5,8). Amikor valaki elkezdi megbánni bűneit, meggyón és sír a bűnei miatt, akkor megkapja Isten kegyelmének első megtapasztalásait. Ilyen tapasztalatok először a bánat könnyei, amelyek kimondhatatlan örömmel töltik el a lelket, és mély-séges béke követi. Ennélfogva ezt a bűneink miatti szomorkodást nevezik „örömhozó szomorkodásnak”, ahogy az Úr nevezte a Boldogságokban: „Boldogok, akik szomorúak, mert majd megvigasztalják őket.” (Mt 5,4).

Azután az ember magasabb fokozatokra jut el: az isteni megvilágosodásra, amellyel az értelem megvilágosodik, és a dolgokat, a világot és embereket más távlatból, más szemszögből látja.

Ennélfogva a keresztény Isten iránti szeretete növekszik és további, értékesebb könnyek fakadnak, szeretet-könnyek Istenért, az isteni szeretet könnyei.

Már nem a bűnök miatti könnyek ezek, mivel meg van győződve, hogy Isten megbocsátott neki. Ezek más könnyek, amelyek nagyobb elragadtatást, boldogságot és békét hoznak a léleknek, és magasabb megtapasztalásai az átistenülésnek.

Azután az ember eljut a szenvedélytelenségbe (apatheia), amely a szenvedélyek és bűnös gyengeség nélküli életet jelent. Ez békés és nyugodt minden külső támadástól, megszabadulva büszkeségtől, gyűlölettől, rosszindulattól és testi kívánságoktól.

Ez az átistenülés második fokozata, az ún. „theoria” (az Isten-látás).

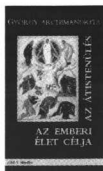
A szenvedélyeitől már megtisztult ember megvilágosodik a Szentlélek által, ragyog és átistenült. A „theoria” szemlélődést, látást jelent (qewria = nézés, szemlélés, megtekintés, észlelés, szellemi nézés, vizsgálódás, tudományos ismeret, tudomány, elmélet, szemlélődés). Az Isten-theoria (Istenre vonatkozó látás), Isten szemlélését jelenti. Hogy valaki Istent lássa, ahhoz átistenült embernek kell lennie. Ezért az Isten-theoria Isten-látást, átistenülést jelent. Amikor az ember tényleg megtisztult és teljesen felajánlotta magát Istennek, akkor megkapja az isteni kegyelem legnagyobb (emberi) megtapasztalását. A szent atyák szerint ez Isten Teremtetlen Fényének látása, víziója. Ezt a fényt azok látják meg, akik előrehaladtak az átistenülésben, az egyes időszakokban nagyon kevesen. Isten szentjei látják azt, és abban látszanak, ahogy őket szent ikonjaikon dicsfénnel övezetten festik meg.

Például Nagy Szent Bazil életében olvassuk, hogy amikor a cellájában imádkozott, mások (természetesen, akik képesek voltak rá) látták, hogy ő is, és cellája is teljesen megvilágított volt Istennek ebben a Teremtetlen Fényében, az isteni kegyelem fényében. Hitünk sok szent mártírjáról olvassuk, hogy amikor a törökök (szörnyű kínzások után) felakasztották őket a városok terein, hogy megfélemlítsék a többi keresztényt, sok esetben éjjel fényragyogás volt látható testük körül. A ragyogás annyira látványos és erős volt, hogy a hódítók maguk rendelték el a testek levételét, mert az hitünk igazságának bizonyossága volt. Így akarták elkerülni a megvetést a keresztények részéről, akik látták, hogy Isten megdicsőíti szent vértanúit.

Az átistenülés kegyelme érintetlennek őrzi meg a szentek testét, a szent ereklyéket úgy, hogy azok illatot árasztanak, és csodákat eszközölnek. Ahogy Palamasz Szent Gergely állítja, Isten kegyelme, miután egyesült a szentek lelkével, azután azok szent ereklyéiben lakik, és azoknak is kegyelmet ad, nemcsak a testüknek, de a sírjuknak, ikonjuknak és templomaiuknak is. Mert azok mind részesülnek Isten kegyelméből, amelyet a szent birtokolt a lelkében, Istennel való egységének, átistenülésének köszönhetően.

Ezért van az, hogy az Egyházban nemcsak a lelkünkkel, hanem testünkkel is örülünk az átistenülés kegyelmének. A test a lélekkel együtt küzdve, bizonyosan együtt dicsőül meg azzal, mint a Szentlélek temploma, amelyben az lakik.

Ez a kegyelem kiáradva a Szent Úrból, az Istenember Krisztusból, kiáradt az Istenszülőre (Pana-giara), a szentekre, és árad ránk, alázatosakra.

Bizonyára helyes megemlíteni, hogy a keresztények nem minden tapasztalata megbízható átistenülési és lelki tapasztalat. Sokakat kerítették hatalmukba démoni vagy pszichológiai tapasztalatok. Az áltatás, csalódás, káprázat és démoni befolyás kockázatát elkerülendő, minden tapasztalatot alázatosan fel kell fedni, meg kell osztani a lelkiatyával, aki Isten megvilágításával észlelni fogja azok eredetiségét vagy hazugságát, és annak megfelelően fogja a megvalló lelkét vezetni. Általában a lelkiatyának való engedelmesség egyike lelki életünk legfontosabb szempontjainak, amely által megszerezünk a Krisztusban való tanítványságot és küzdelmünkben igazolja az egyházi lelkületet, amely elvezet minket az Istennel való biztos egységhez.

Az átistenülés sajátos helye a szerzetesség, mindig az Egyházon belül, ahol a szerzetesek, a megszentelt emberek felemelő, magasztos tapasztalatokat szereznek az Istennel való egységben.

Ezért azok a szerzetesek, akik részesülnek az átistenülésben és megszentelődésben, segítik az egész Egyházat. Mert, ahogy a keresztények tartják az Egyház régi időkig visszanyúló hagyományát követve, a szerzetesek hithű küzdelme kedvező hatással van minden, a világban küzdő keresztény életére.

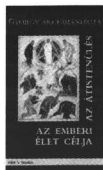

Mindenesetre, az Egyházban részesedünk a szentek közösségében és tapasztaljuk meg örömmel a Krisztusban való egységünket. Ezalatt azt értjük, hogy az Egyházban nem elkülönült tagok vagyunk, hanem egységet, barátságot, baráti közösséget alkotunk, nemcsak magunk között, hanem Isten szentjeivel is, akik még a földön élnek vagy már elköltöztek az élők sorából. A keresztények nem válnak el egymástól, még a halállal sem. A halál nem tudja elválasztani a keresztényeket, mert ők mind egyek, Krisztus feltámadt testében.

Ezért minden vasárnap és minden más időben, amikor a szent liturgiát végzik, mindannyian jelen vagyunk azon, együtt az angyalokkal és minden idők szentjeivel. Még eltávozott rokonaink is jelen vannak, természetesen csak akkor, ha egyesültek Krisztussal. Mindnyájan ott vagyunk, és kapcsolatban vagyunk egymással, misztikusan, nem külsőleg, hanem Krisztusban.

Ez nyilvánvaló a proskomidiában (előkészület, a liturgia része) (xx Prothesis), ahol a szent diszkoszon a Bárányt (Krisztust) jelképező részecske köré az Istenszülő, a szentek, az élő és meghalt keresztények részecskéit helyezi el a pap. Az átváltoztatás (konsekráció) után a szent adományok mindezen részecskéit Krisztus vérébe mártják.

Ez az Egyház nagy áldása, hogy mi az ő tagjai vagyunk, s hogy közösségbe léphetünk nemcsak Istennel, hanem magunk között is, mint Krisztus testének tagjai.

Krisztus maga a feje Szent Testének. Élet áramlik a fejből a testbe. A testnek természetesen élő tagjai vannak, de vannak olyan részei is, amelyeknek nincs ugyanolyan életereje (vitalitása), nincs mindegyiknek tökéletes egészsége. Legtöbbünk ez utóbbi kategóriába tartozik. De az élet, vagyis az egészséges vér, magából Krisztusból és élő tagjaiból áramlik a kevésbé egészséges tagokhoz is és lassanként ők is jó egészségnek fognak örvedeni és megerősödni. Ezért kell az Egyházban lennünk! Hogy egészséget és életet kapjunk, mivel az Egyháztól elidegenülten nincs lehetőség gyógyulásra és feléledésre, életre támadásra.

Mindez természetesen nem egyszerre történik. Az ortodox kereszténynek egész életén át fokozatosan törekednie kell, hogy megszerezze Isten kegyelmét az Egyházban alázattal, bűnbánattal, imával, szentségekkel, annak érdekében, hogy megszentelődjön és átistenüljön.

Ez létünk célja, a nagy feladat. Különösebben nem érdekes, hogy hova jutunk el. Ami értékes, az a mi küzdelmünk, amelynek jutalmát Isten bőségesen megadja, most és a túlvilágon.

TÉVEDÉSEK AZ ÁTISTENÜLÉS ELÉRÉSÉVEL KAPCSOLATBAN

Jóllehet, meghívást kaptunk erre a nagy feladatra, hogy egyesüljünk Istennel, hogy a kegyelem által istenné váljunk, és élvezzük ezt a nagy áldást, amelyre Alkotónk és Teremtőnk teremtett minket, mégis gyakran úgy élünk, mintha ez a nagy és legnagyobb cél nem létezne. Ezért életünk kudarcokkal teli.

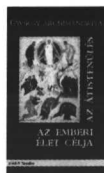
A Szent Isten átistenülésre teremtett minket. Ezért, ha nem sikerül átistenülnünk, egész életünk csődbe megy.

Nézzünk néhány akadályt az átistenülésre.

Elmerülés az evilági dolgokban

Végezhetünk jó és hasznos dolgokat, tanulmányokat, lehet szakmánk, családunk, lehet szerencsénk, végezhetünk karitatív munkákat. Amikor a világot eucharisztikusan fogjuk fel és mint Isten ajándékát használjuk, akkor minden tettünk az Istennel való egyesülés útja lesz. Ha azonban nem egyesülünk Istennel, akkor sikertelenek vagyunk. Minden hiábavaló.

Az emberek rendszerint azért sikertelenek, mert ezek a másodlagos célok az életben félrevezetik őket.

Nem helyezik az átistenülést az első és legfontosabb helyre. Elmerülnek a külső tevékenységekben. Teljes szívvel átadják magukat a másodlagos dolgoknak, és elfelejtik, hogy „...egy a szükség” (Lk 10,42).

Ma az emberek különösen elfoglaltak és állandóan nyüzsögnek – a gonosz még a kiválasztottakat is megpróbálja erre rávenni –, és ennek eredményeként elhanyagolják üdvösségüket. Ma például tanulni, olvasni kell; nincs időnk az egyházi szertartásokra, nincs időnk szentgyónásra és szentáldozásra. Holnap összejövetelre kell mennünk, tanácskozáson kell részt vennünk, társadalmi és személyes kötelességeknek kell eleget tenni; hogyan találhatnánk akkor időt Isten számára? Máskor esküvőre, egyéb családi eseményre kell menni, ezért lehetetlen lelki dolgokkal foglalkozni. Örökösen ismételjük Istennek, ahogy „... a másik azt mondta.: Öt iga ökröt vettem, megyek őket kipróbálni. Kérlek, ments ki. Ismét más ezt mondta: Megnősültem, azért nem mehetek.” (Lk 14,19–20)

És így minden szép és helyénvaló elveszíti értékét. Az előbb említetteknek igazi, lényeges értékük van, ha Isten kegyelmével valósítjuk meg. Más szavakkal: amikor Isten dicsőségére tesszük azokat. Igazi, valóságos értékük van, ha közben nem szűnünk meg vágyakozni és törekedni arra, ami a tanulmányokon túl, a szakmán túl, a család és minden más jó és szent iránti felelősségen és tevékenységen túl van. Mindezeknek igazi, alapvető értékük van, ha nem szűnünk meg vágyakozni az átistenülés után. Akkor

mindezek megtalálják igazi jelentésüket és azok örök távlatát, és akkor a javunkat szolgálják.

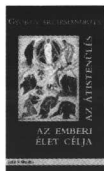
Az Úr mondja: „Ezért ti elsősorban az Isten országát és annak igazságát keressétek, s ezeket mind megkapjátok hozzá!” (Mt 6,33) Isten Országá az átistenülés, a Legszentebb Lélek kegyelmének megszerzése. Amikor az isteni kegyelem belép az emberbe és uralkodik benne, akkor az embert Isten irányítja. Azokon keresztül, akik átistenültek, Isten kegyelme belép más emberek életébe is, és közösségük lesz Isten Országában.

Ahogy az atyák tanítják: az Úr imádságában a „jöjjön el a Te országod” kifejezés azt jelenti, hogy a „Szentlélek” kegyelme jöjjön el. És amikor ez a kegyelem eljön valakihez, akkor átisteníti az illetőt.

Moralizálás

Sajnos, a korábban említett moralizáló szellem, vagyis a keresztény élet igazítása az erkölcsi javuláshoz, nagymértékű negatív hatást gyakorolt országunk keresztényeinek vallásosságára és lelkiiségére. Egyes nyugati teológiai hatások következtében gyakran megszűnünk az átistenülést keresni, követni.

Az *erkölcsi javulás tanítása* azonban *emberközpontú (antropocentrikus)*, az embert helyezi az élet középpontjába. Az emberi erőfeszítésre, és nem Isten kegyelmére épít, olyan benyomást keltve, mintha erkölcsi alapelveink és nem Isten kegyelme üdvözítene minket. Ezért, ha ilyen körülmények között és állapotban va-

gyunk, megfosztottan Isten igazi megtapasztalásától, a lélek tulajdonképpen nem érzi jól magát, szomjúsága nem enyhül, nem szűnik meg. Az ilyen vezetés, irányítás, amely kipróbáltatott és elbukott, mivel nem képviseli Isten egyházának hiteles szellemét, nagymértékben felelős az ateizmusért, sok felebarátunk, különösen fiataljaink lelki életében a közömbösségért.

Mi szülők, tanítók, papok és minden egyházi személy, vasárnapi iskoláinkban (hittanóráinkon), prédikációinkban és bármikor, ahelyett, hogy az ember „meddő, tiszta” javulásáról beszélnének, vezessük keresztényeinket az átistenülés felé, összhangban az Egyház hiteles szellemével és tapasztalatával. Tulajdonképpen bármilyen nagyok is az erények, nem alkotják a keresztény élet célját, hanem eszközök és előkészítenek minket arra, hogy elfogadjuk az átistenülést, a Legszentebb Lélek kegyelmét, ahogy azt Szarovi Szent Szerafim meggyőzően tanítja.

Emberközpontú humanizmus

Az autonóm, emberközpontú humanizmus, mint társadalmi-filozófiai rendszer, megosztott és Istentől független, önzésen alapuló társadalomhoz vezet és veszélyes zsákutca a kortárs ember számára. Azt célozza, hogy eltávolítson minket ortodox hitünkől az ember ún. méltósága és szabadsága nevében. Visszont, létezik-e nagyobb méltóság az ember számára, mint az átistenülés?

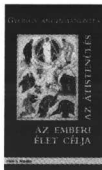
AZ ÁTISTENÜLÉS ÉS A LELKIVEZETÉS

Az a lelkivezetés, amit ortodox egyházunk nyújt az Egyház szent szertartásai, a patrisztikus teológia és a szerzetesség által, az az átistenülés útmutatása, Isten-ember-központú, Krisztussal, a megtestesült Istennel az élet központjában.

Nagy öröm költözik életünkbe átistenülésünk nagyságának tudatosulása által, annak felismerésével, hogy milyen boldogság vár ránk.

A lelkivezetés megédesíti minden nehézség és minden élet szomorúságának fájdalmát az átistenülés távlatával.

Amikor az átistenüléssel mint távlattal küszködünk, amikor egymást istenné váló kiválasztottaknak tekintjük, akkor felebarátunk iránti hozzáállásunk, viselkedésünk megváltozik. Mennyivel mélyebb és tartalmasabb a lelkivezetés, amit gyermekeinknek adunk! Mennyire Istennek tetszően szereti és tekinti gyermekeit az apa és anya, felismerve a kötelességet és szent küldetést, amelyet gyermekeik iránt kaptak, hogy segítsék őket arra, hogy elérjék az átistenülést, azt a célt, amelyre Isten kegyelmével világra jöttek! És természetesen, hogyan tudnának a szülők segíteni,

ha ők maguk nem akarják elérni az átistenülést? De mekkora önbecsülésünk lesz – önzés és ateista büszkeség nélkül –, ha felismerjük, hogy erre a nagy feladatra teremtettünk!

A szent atyák és az Egyház teológusai állítják, hogy így, egoizmusunk és önszeretetünk emberközpontú filozófiájának legyőzésével, igazi személyekké, valódi emberi létezőkké válunk. Találkozunk Istennel tisztelettel és szeretettel. Találkozunk felebarátunkkal, és nagyrabecsüléssel, méltósággal, nem örömszerzés és kizsákmányolás eszközének, hanem Isten képének, átistenülésre rendeltnek tekintve őt.

Mindaddig, amíg magunkban, s elkülönülten vagyunk a saját „egonkban”, egyének vagyunk, nem személyek. Összhangban az átistenülés lelkivezetésével, Isten kegyelmével és a mi szinergiánkkal, együttműködésünkkel – az a pillanat, amikor kilépünk saját elkülönült létezésünkéből, és elkezdünk szeretni, egyre inkább felajánlani magunkat Neki és embertársainknak, akkor válunk igazi személyekké. Más szavakkal, amikor az „egonk”, énünk találkozik Istennel, a „TE”-vel és testvérünkkel, mint „te”-vel, akkor kezdjük felfedezni elveszített önmagunkat, mert az átistenülés közösségében, amelyre teremtettünk, elveszett énünket meg tudjuk nyitni, kapcsolatot tudunk teremteni egymással, és igazán önzetlen módon tudunk örülni egymásnak.

Ez a szent liturgia szelleme, ahol megtanuljuk legyőzni korlátozott, személyes érdek(lődés)einket,

amelybe a gonosz, a bűn és szenvedélyeink vezettek minket, *megtanuljuk* elkezdni a Krisztusban való áldozat és szeretet-kapcsolat teremtetését.

Ennek a nagy (átistenülésre) hívásnak tudatosítása valóban megnyugtató és kiteljesíti az embereket.

Egyházunk ortodox humanizmusa minden ember ezen nagy hívásán alapszik, és ebből fejleszti ki minden képességeiket a legmagasabb fokra.

Melyik másik humanizmus – bármennyire is haladónak és liberálisnak látszik – forradalmi annyira, mint az Egyház humanizmusa, amely lehetővé teszi, hogy az ember istenné váljon? Valóban, ilyen nagy humanizmus csak az Egyházban található.

Különösen napjainkban, sokan próbálják becsapni az embereket és különösen a fiatalokat, hazugságokat mondva látszólagos humanizmusukról, amely valójában kiüresíti és nem elégíti ki az embert. Emiatt nagyon fontos hangsúlyozni az egyháznak ezt a lelkivezetését.

A LELKIVEZETÉS KIÚT AZ ELTÉVELYEDÉSEKBŐL

Ma a fiatalok tapasztalatokat keresnek. Gyermkeink, a materialista élettől és racionális társadalomtól elcsigázottan, amiket mi, idősebbek adtunk át nekik, mint Isten képmásainak – Istentől hivatva, hogy a kegyelem által váljunk istenné –, a materialista filozófia és ateista nevelés racionális formáin túl, amit mi kínáltunk nekik valami mást keresnek. Keresik az igazi élet megtapasztalását, és Istentről nemcsak felszínesen akarnak hallani. Vágynak az ő megtapasztalására, Fényére, kegyelmére. Nem lévén tudatában annak, hogy az Egyház segíthet nekik, és hogy rendelkezik azzal a tapasztalattal, amelyet keresnek, sokan közülük hiába keresnek és fordulnak különböző, más olcsó helyettesítő dolgokhoz, az értelem fölötti és azon túliak kutatásában.

Egyesek a keleti miszticizmusához – pl. mint a jóga – fordulnak, mások az okkultizmusához vagy a gnoszticizmusához, és sokan egyenesen a sátánizmusához.

xx Ami az erkölcsöket illeti, nem ismernek korlátokat. Azok jelentésétől és céljától megfosztottan – és ami az ember egyesítése a szent Istennel

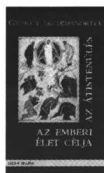
–, az erkölcsi alapelvek teljesen értelmüket veszítetté válnak.

Ezért olyan tragikus dolgok válnak uralkodóvá, mint az anarchizmus és terrorizmus. Vannak, akik mélyen belül meg akarják őrizni belső tartásukat, szilárdságukat, de nem képesek rá, mert nem kaptak lelkivezetést az átistenüléshez, így mindenféle mértéktelenségnek és felebarátaikkal szembeni erőszaknak adják át magukat.

A fiatalok többsége – és nemcsak ők –, hedonizmusban és testi örömekben pazarolják el életük drága idejét és erejét, melyeket pedig Istentől az átistenülés elérésére kaptak. Sajnos nagyon gyakran a hedonizmus és testi örömek korunk bálványaiává, korunk „isteneivé” válnak – ami tűrhetetlen állapot –, nagy kárt okozva a fiatalok testének és lelkének.

Mások, ideál nélkül élve, idejüket céltalanul, érdektelen és káros tevékenységekkel töltik. Egyesek szédületes sebességű, sokszor veszélyes és halálos következményekkel járó versenyekben lelik örömeiket. Megint mások, sok-sok tévelygés után, feladva a küzdést, a kábítószeres sátáni feltétel nélküli függésének, századunk ezen új pestisének adják át magukat.

Végül, sok fiatal viszonylag rövid, tévedéssel és csalódással teli élet után, tudatosan vagy tudattalanul, hiábavaló keresésük kínlódásának véget vetve, sajnos a reménytelenség legrosszabb fajtájához, az öngyilkossághoz fordul.

Mindezek a fiúk és lányok, akik ilyen értelmetlen és szörnyű cselekedetre vetemednek, nem bűnözők. Fiatalok, Isten és a mi gyermekeink, akiket megtevesztett a materialista, önző társadalom, amelyet átadtunk nekik, nem fedezik fel azt a célt, amelyre teremtvé lettek, és az igazi és örök ok ismeretlen maradt számukra, mert nem mutattuk meg nekik. Nincsenek tudatában az emberi élet nagy céljának, az átistenülésnek. Nem találva nyugalmat semmi másban, a reménytelenséghez, a fent említett megoldásokhoz folyamodnak.

★ ★ ★

Ma egyházunk sok „pásztor”, főpapja, papja, lelkiatyja és laikus testvére – önzetlen szeretettől vezetve – elkötelezett fiatalságunk felé, az átistenülés célja felé való lelkivezetésére. Hálások vagyunk ezeknek a pásztoroknak áldozatukért és hozzájárulásukért, Istennek tetsző munkájukért, amely által, Isten kegyelméből, lelkeket üdvözítenek (mentenek meg) és szentelnek meg, akikért Krisztus meghalt.

Áthosz-hegy alázattal segíti és támogatja az egyházat ebben a nagy törekvésben. Az Istenanya Kertje, a megszentelődés és Istenben való béke sajátos helye, élvezzi az átistenülés áldását, boldogságát, éli Isten közösségét, és az Ő kegyelmének és Fényének mérhetetlen és nyilvánvaló megtapasztalását.

Íme, ezért van az, hogy sok felebarátunk, akiknek a többsége fiatal, áthoszi zarándoklatuk során, vagy szorosabb kapcsolatot tartva azzal, sokat kama-

toztatnak belőle, megerősödnek és újjászületnek Krisztusban. Ilyen módon örülnek Istennek életükben. Kezdi megérteni, hogy mi az ortodox, keresztény élet, mi egyáltalán a lelki küzdelem, és milyen örömet és nagy értelmet ad mindez a létezésüknek. Vagyis megízlelnek valamit Istennek az emberiség felé nyújtott ezen nagy ajándékából, azaz az átistenülésből.

Mindannyian, az Egyház pásztorai, teológusai és katekétái ne felejtsük el az Egyház lelkivezetését az átistenüléshez. Általa a fiatalok és mi mindannyian, az alázatosak, Isten kegyelmével a bűnbánatért folytatott napi küzdelmeinkben és szent parancsolatainak megtartásához való ragaszkodással megkapjuk a lehetőséget, hogy élvezzük Istennek ezt az áldását, az egységet Vele. Megkapjuk a lehetőséget, hogy elmélyülten örüljünk ebben a mostani életben, és örök boldogságot és áldást nyerjünk a túlvilágon.

Tartsunk ki a hálaadásban a Szent Úrnak az átistenülés ajándékáért, mely szeretetének ajándéka. Szeretetére válaszoljunk szeretetünkkel. Az Úr akarja és kívánja átistenülésünket. Ezért lett emberré, és halt meg a kereszten, hogy ragyogjon, mint Nap a napok között, mint Isten az istenek között (*l. 2. megjegyzés az Előszóban*).

